

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Анотація. В статті проведено ґрунтовний аналіз роботи вітчизняних страхових компаній на ринку агрострахування та виявлено стримуючі фактори їх ефективної діяльності. Визначено основні напрями подальшого розвитку ринку агрострахування як передумови стабільного розвитку аграрного сектору України.

Ключові слова: сільськогосподарське виробництво, агрострахування, страхова премія, договір страхування, застраховані площі, аграрний страховий пул, дорожня карта.

Постановка проблеми. Україна має значний потенціал для розвитку сільського господарства та подальшого впливу на європейські ринки. Аграрний потенціал України, з кожним роком привертає все більше уваги великих іноземних інвесторів і банківського сектора. Більшість з них з оптимізмом дивляться на можливості фінансування в розвиток агробізнесу. [1] Однак, сільськогосподарське виробництво вирізняється високим ступенем ризиків. Це пов'язане з тим, що воно є сферою діяльності, на успішність якої значною мірою впливають різноманітні погодні та кліматичні фактори, дію яких у багатьох випадках контролювати неможливо. [2] Найбільш поширеним інструментом поділу ризиків в сільському господарстві є страхування. Агрострахування відіграє ключову роль у забезпеченні соціального та економічного захисту і є важливим для підвищення економічної стабільності в цілому. [3] У зв'язку з цим, розробка оперативних заходів поліпшення роботи діючої системи агрострахування в Україні сприятимуть ефективному розвитку сільського господарства у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні питання розвитку ринку агрострахування розглянуті в наукових роботах Н.Внукової, О. Гудзя, О. Залєтова, Ю. Лузана, С.Навроцького, С. Осадця, Р. Шинкаренка, В. Шахова, В.Якубовича та інших. Вагомим внеском у розбудову сучасної системи агрострахування здійснює Проект «Розвиток агрострахування в Україні» Міжнародна фінансова корпорація (IFC, Група Світового банку).

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є дослідження сучасного стану системи агрострахування в Україні та опрацювання напрямків її вдосконалення як передумови стабільного розвитку аграрного сектору України.

Виклад основного матеріалу. Українське агрострахування долає непростий шлях становлення. Один із парадоксів сьогодення полягає в тому, що вітчизняна сільськогосподарська галузь розвивається прискореними темпами, а обсяги застрахованої продукції не збільшуються. (табл. 1) Аналіз ринку агрострахування показує, що на сьогодні в Україні страхується близько 3% ризиків, тоді як у більшості розвинутих країн цей показник досягає 90 %, страхуються менше 5 % посівних площ, тоді як в Канаді, США, Європі цей показник перевищує 60-80%. Найчастіше це пояснюють тим, що на ринку агрострахових послуг відсутня стратегія розвитку галузі, а той ресурс, що був закладений попередніми роками, вичерпався та вимагає термінового оновлення. [4]

Незважаючи на позитивну динаміку сучасний стан розвитку страхування сільськогосподарської продукції в Україні не відповідає своєму основному завданню – управляти ризиками в аграрному секторі для забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва та сталого розвитку аграрного сектору економіки. Найбільші проблемами сучасного стану розвитку страхування сільськогосподарської продукції в Україні наведені на рис. 1.

Зведені дані по агрострахуванню в Україні в 2005-2013 рр.

Показник	Роки								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Посівна площа, тис. га	18415,5	18406,8	18583,5	19460,1	19205,6	18995,8	19493,5	19493,3	19601,0
Застрахована площа, тис. га	390,6	668,1	2350,3	1171,6	510,0	553,0	786,0	727,0	869,0
Питома вага застрахованої площі, %	2,12	3,63	12,65	6,02	2,66	2,91	4,03	3,73	4,43
Кількість, од.: страхових компаній	33	37	62	59	16	13	14	14	8
укладених договорів	910	1330	4397	1637	1980	1217	2710	1936	1722
Загальна страхова сума, млн. грн.	375,4	619,6	2189,1	3153,4	1300,0	2455,0	3640,0	3462,7	4394,0
Середня страхова сума на 1 га, грн.	961,00	927,40	931,40	2691,40	2549,02	4439,42	4631,08	4762,97	5056,39
Страхові премії, млн. грн.	12,80	28,50	116,70	155,40	42,00	84,00	136,00	130,04	135,4
Середня премія на 1 га, грн.	32,80	42,70	49,70	132,60	82,35	130,20	173,03	178,82	155,81
Середній страховий тариф, %	3,41	4,60	5,33	4,93	3,24	3,84	3,74	3,77	3,1
Сума сплачених субсидій, млн. грн.	5,80	12,5	47,80	72,80	–	–	–	–	–
Питома вага сплачених субсидій в страхових преміях, %	45,30	43,9	40,90	46,90	–	–	–	–	–
Рівень виплат, %	н/д	н/д	н/д	н/д	36,48	50,94	28,00	41,00	9,70

Джерело: складено автором

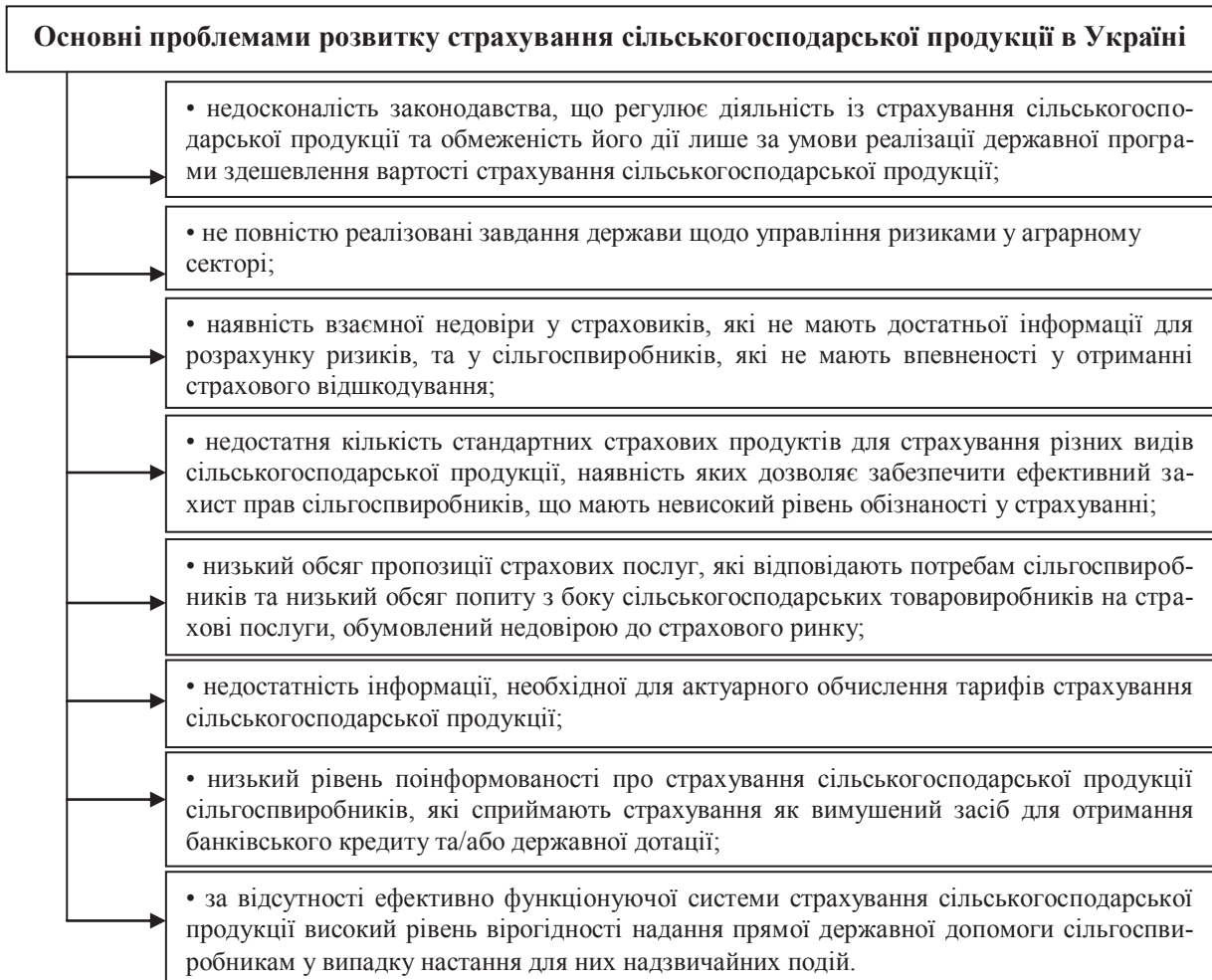

Рис. 1. Основні проблемами розвитку агрострахування в Україні

Отже, основні проблеми стосуються структурних, організаційних моментів агрострахування. Інша причина, що призвела до стагнації національного агрострахового ринку, полягала в домінуванні вузько корпоративного підходу до визначення політики його розвитку. Таким чином, сформована в Україні система страхування сільськогосподарських ризиків, у тому числі при наданні державної підтримки сільському господарству, потребує удосконалення і має бути спрямована на забезпечення належного захисту інтересів сільгоспвиробників та продовольчої безпеки держави, на стабілізацію виробництва та доходів у аграрному секторі

економіки та стимулювання використання кращих здобутків технології сільгоспвиробництва.

Оптимальний варіант розв'язання проблем розвитку системи агрострахування в Україні передбачає взаємодію трьох груп учасників ринку страхування сільськогосподарської продукції – сільгоспвиробників, страховиків (включаючи АСП) та держави. Держава створює умови для формування і діяльності необхідної інфраструктури системи та забезпечує оптимальне вирішення державних завдань щодо підтримки сільгоспвиробника, що наведені на рис. 2.

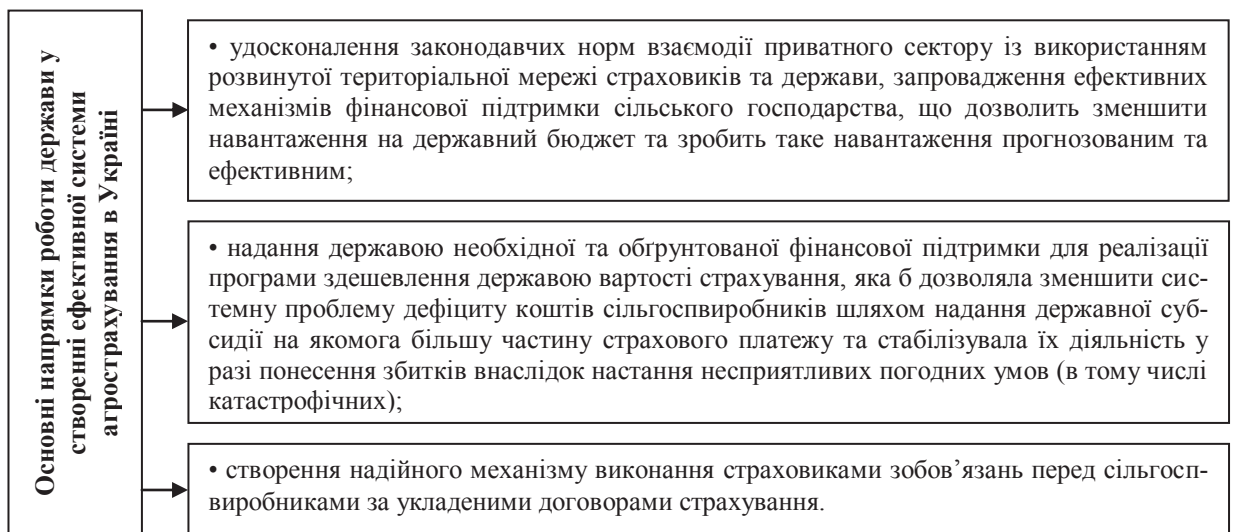

Рис. 2. Основні напрямки роботи держави у створенні ефективної системи агрострахування в Україні

З метою ефективного розвитку агрострахування в Україні в червні 2014 р. під керівництвом АСП була розроблена та обговорена Концепція розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції в Україні. У процесі реалізації цієї Концепції, здійснюючи консолідацію зусиль та балансування інтересів сільгоспвиробників і страховиків, держава має забезпечити формування необхідної інституційної структури та встановити оптимальний розподіл функцій між державним регулюванням та саморегулюванням, що сприятиме оптимальному перетворенню існуючих реалій на ефективно функціонуючу систему страхування сільськогосподарської продукції за державної підтримки з урахуванням найкращого позитивного міжнародного досвіду. [5]

Поряд з цим також була розроблена та прийнята до реалізації Дорожня карта реформування добровільного страхування сільськогосподарської продукції на 2014- 2015 рр. В результаті реалізації Дорожньої карти планується удосконалити вимоги щодо вступу страховиків до Об'єднання страховиків «Аграрний страховий пул» та участі в ньому на принципах прозорості та відкритості, удосконалити гарантійний механізм виконання страховиками зобов'язань перед сільгоспвиробниками, а також наповнення інформаційної бази, необхідної для актуарного обчислення тарифів агрострахування. [6]

Дорожньою картою планується встановити вимоги про надання агровиробникам держпідтримки, укладення контракту на фор-

вардні закупівлі зерна та договору про фінансовий лізинг агротехніки, виключно за наявності договору агрострахування, укладеного зі страховиками-членами АСП.

В рамках розробки законопроекту «Про внесення змін до Податкового Кодексу України» планується встановити спеціальний режим оподаткування ПДВ діяльності у сфері сільського, лісового господарства та рибальства, сплати фіксованого сільськогосподарського податку за умови укладення відповідних договорів страхування в Аграрному страховому пулі. [6]

Також планується розробити проекти постанов КМУ за стандартними страховими продуктами і надання державної фінансової підтримки страхування тваринництва, виноградарства та садівництва з метою стимулювання розвитку цих видів сільськогосподарської діяльності.

Що стосується інформаційно-кадрового забезпечення ринку аграрного страхування, то Дорожньої Картою планується проведення роз'яснювальних заходів серед сільгоспвиробників і забезпечення на постійній основі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації сертифікованих експертів-агрономів, а також введення в навчальні плани аграрних вищих навчальних закладів

та аграрних факультетів інших вузів дисципліни «Агрострахування» як нормативної. [6]

Висновки. Сьогодні агрострахування в Україні активно розвивається. Однак, незважаючи на позитивну динаміку сучасний стан розвитку агрострахування в Україні не відповідає своєму основному завданню – управляти ризиками в аграрному секторі для забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва та сталого розвитку аграрного сектору економіки. Сформована в Україні система страхування сільськогосподарських ризиків, у тому числі при наданні державної підтримки сільському господарству, потребує удосконалення і має бути спрямована на забезпечення належного захисту інтересів сільгоспвиробників та продовольчої безпеки держави, на стабілізацію виробництва та доходів у аграрному секторі економіки та стимулювання використання кращих здобутків технології сільгоспвиробництва. Оптимальний варіант розв'язання проблем розвитку системи агрострахування в Україні передбачає взаємодію трьох груп учасників ринку страхування сільськогосподарської продукції – сільгоспвиробників, страховиків (включаючи АСП) та держави.

Список літератури:

1. Ляшенко Н.В. Перспективи агрострахування та необхідність страхового захисту в сільському господарстві [Електронний ресурс] / Н.В. Ляшенко. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74681>
2. Агрострахування як інструмент управління ризиками в сільському господарстві. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaip.com.ua/agrostrakhuvannya-yaak-instrument-uprav/>
3. Основные аспекты страхования рисков в сельском хозяйстве [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tristar.com.ua/1/art/osnovnye_aspekty_strahovaniia_riskov_v_selskom_hoziaistve.html
4. Гончаренко С. Українське агрострахування потребує концептуально нової стратегії [Електронний ресурс] / С. Гончаренко. – Режим доступу: <http://glagol-info.com/news/152943-ukrainske-agrostrakhuvannya-potrebu-konceptualno-novoi-strategii>
5. Про схвалення Концепції розвитку системи страхування сільськогосподарської продукції в Україні [Електронний ресурс]: проект розпорядження / Кабінет міністрів України. – Режим доступу: http://uaip.com.ua/?attachment_id=2144
6. Дорожня карта реформування добровільного страхування сільськогосподарської продукції на 2014 - 2015рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00532.pdf>

Summary

The most widespread instrument of division of risks in agriculture is insurance. Agroinsurance plays a key role providing of social and economic defense and is important for the increase of economic stability on the whole. The aim of the article is research of the modern state of the system of agroinsurance in Ukraine and working of directions of her perfection as pre-conditions of stable development agrarian to the sector of Ukraine.

Modern development of insurance of agricultural produce status in Ukraine does not answer the basic task without regard to a positive dynamics - to manage risks in an agrarian sector for providing of stability of agricultural production and steady development agrarian to the sector of economy. Basic problems touch the structural, organizational moments of agroinsurance. Other reason that resulted in stagnation of national agroinsurance market consisted in prevailing narrowly of the corporate going near determination of politics of his development.

The system of insurance of agricultural risks formed in Ukraine, including at the grant of state support to agriculture, needs an improvement and must be sent to providing of the proper defence of interests of agricultural producers and food safety of the state. The optimal variant of decision of problems of development of the system of agroinsurance in Ukraine envisages cooperation of three groups of participants of market of insurance of agricultural produce - agricultural producers, insurers and state.

Keywords: *agricultural production, agroinsurance, insurance bonus, contract of insurance, insured areas, agrarian insurance pool, travelling map.*